

گزیده قوانین و مقررات محیط زیست و توسعه پایدار در بخش کشاورزی

گردآوری و تدوین:
حجت خادمی، غلامرضا معتمدی

به اهتمام:

دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

۱۳۸۶

سرشناسه : خادمی حجت ، معتمدی غلامرضا - گرد آورنده
 عنوان قراردادی : ایران . قوانین و احکام
 عنوان و نام پدید آور : گزیده ی قوانین و مقررات محیط زیست و توسعه پایدار در بخش کشاورزی / گردآوری
 به اهتمام دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.
 مشخصات نشر : تهران : فروزان ، ۱۳۸۶
 مشخصات ظاهری : ۴۰۰ صفحه
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۴۳۷۴-۰۴-۰ : ۲۵۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : محیط زیست - قوانین و مقررات - ایران.
 موضوع : محیط زیست - قوانین و مقررات بین المللی
 شناسه افزوده : معتمدی غلامرضا ۱۳۴۳ - گردآورنده
 شناسه افزوده : ایران. وزارت جهاد کشاورزی. دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی
 رده بندی کنگره : ۴ گ/خ ۳۱۲۷/ KMH
 رده بندی دیویی : ۳۴۴/۶ ۵۵۰۴
 شماره کتابشناسی ملی : ۱۰۴۹۹۰۹

انتشارات فروزان

- عنوان : گزیده ی قوانین و مقررات محیط زیست و توسعه پایدار در بخش کشاورزی
 به اهتمام: دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی
- گردآوری و تدوین : حجت خادمی - غلامرضا معتمدی
- ویراستاری تخصصی: غلامرضا میرکی
- طراح جلد و تنظیم نرم افزاری: همایون فخیم احمدی
- نوبت چاپ : اول (۱۳۸۶)
- شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت : ۲۵۰۰۰ ریال
- شابک : ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۷۳۷۴ - ۰۴ - ۰
- دفتر نشر : تهران - صندوق پستی ۱۷۱۷ - ۱۶۷۶۵ - تلفن ۰۹۱۲۱۰۹۸۸۷۷ - ۲۲۴۴۳۴۳۳

www.publishforozan@yahoo.com

فهرست مطالب

پیشگفتار مؤلف	۱۷
مقدمه :	۲۱
فصل اول: محیط زیست و مقررات کلی	۲۳
از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب آذر ماه ۱۳۵۸	۲۵
از قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی (مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۶ مجلس شورای اسلامی)	۲۶
تصویب نامه در خصوص شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی (مصوب ۱۳۸۱/۴/۲ هیأت وزیران)	۲۷
سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (مصوب ۱۳۸۲/۹/۱۱ مقام معظم رهبری)	۳۳
آئین نامه اجرایی تأسیس و فعالیت سازمان های غیر دولتی (مصوب ۱۳۸۱/۱۱/۹)	۳۵
فصل دوم: محیط زیست، اراضی و منابع طبیعی	۳۷
تفکیک جنگل های صنعتی از غیر صنعتی (مصوب ۱۳۸۱/۲/۳۱ هیأت وزیران)	۳۹
تصویب نامه در خصوص قانون ملی شدن جنگل های کشور (مصوب ۱۳۴۱/۱۰/۲۷ هیأت وزیران)	۴۱

از قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع (مصوب ۱۳۴۷/۵/۲۵ مجلس شورای ملی) ۴۷

قانون اراضی مستحدث و ساحلی (مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۹ مجلس شورای ملی) ۶۴

قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور (مصوب ۱۳۷۱/۷/۵ مجلس شورای اسلامی) ۶۷

قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها (مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ مجلس شورای اسلامی) ۷۱

آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها (مصوب ۱۳۷۴/۱۰/۲۴ هیأت وزیران) ۷۳

تصویب نامه در خصوص استفاده از حریم دریا برای احداث تأسیسات ساحلی (مصوب ۱۳۸۰/۳/۲۷ هیأت وزیران) ۷۸

سیاست های دولت در مورد صیانت از جنگل های شمال کشور (مصوب ۱۳۸۰/۴/۲۴ هیأت وزیران) ۷۹

۸۱ فصل سوم: محیط زیست و قوانین زیست محیطی

از قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ مجلس شورای ملی) ۸۳

از قانون حفاظت دریا و رودخانه های مرزی از آلودگی با مواد نفتی (مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴ مجلس شورای ملی) ۸۹

از آئین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۴/۱۲/۴ هیأت وزیران) ۹۹

از آئین نامه انتقال صنایع آلوده کننده و مزاحم زیست شهر تهران (تهران بزرگ) (مصوب ۱۳۶۹/۴/۹ هیأت وزیران) ۱۰۵

- آئین نامه بهداشت محیط (مصوب ۱۳۷۱/۵/۶ هیأت وزیران) ۱۰۷
- از قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا (مصوب ۱۳۷۴/۲/۳ مجلس شورای اسلامی) ۱۱۳
- آئین نامه انتقال دامداری ها و مرغداری های داخل محدوده شهرهای بیش از پنجاه هزار نفر جمعیت به خارج از محدوده شهر مصوب ۱۳۷۶/۵/۱۱ هیأت وزیران ۱۱۷
- آئین نامه (الگوی) ارزیابی اثرات زیست محیطی (مصوب ۱۳۷۶/۱۰/۲ شورای عالی محیط زیست) ۱۱۹
- مصوبه شماره ۱۶۶ مورخ ۱۳۷۸/۶/۳ شورای عالی حفاظت محیط زیست ۱۲۴
- ضوابط و معیارهای استقرار صنایع (مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۲۶ هیأت وزیران) ۱۲۵
- از آئین نامه اجرایی قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا (مصوب ۱۳۷۹/۶/۲۸ هیأت وزیران) ۱۳۰
- آئین نامه اجرایی حمل و نقل جاده ای مواد خطرناک (مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۲۷ هیأت وزیران) ۱۳۳
- مصوبه شماره ۲۳۸ مورخ ۱۳۸۱/۳/۲۱ شورای عالی حفاظت محیط زیست راجع به راهبردهای ملی حفاظت از تنوع زیستی جمهوری اسلامی ایران ۱۴۸
- تصویب نامه در خصوص استقرار واحدهای صنعتی در استانهای گیلان، مازندران و گلستان در شهرک های صنعتی و نواحی صنعتی روستایی (مصوب ۱۳۸۱/۷/۳ هیأت وزیران) ۱۴۹
- از مصوبه هیأت وزیران راجع به استقرار صنایع (مصوب ۱۳۸۱/۷/۱۶ هیأت وزیران) ۱۵۱
- مصوبه شماره ۲۴۹ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۲۷ شورای عالی حفاظت محیط زیست راجع به ارزیابی زیست محیطی طرح و پروژه های بزرگ توسعه ای و ملی در سواحل کشور ۱۵۳

فصل چهارم: محیط زیست، شیلات و آبزیان ۱۵۵

از آئین نامه اجرایی قانون شکار و صید (مصوب ۱۳۴۷/۱۰/۱۳ هیأت وزیران) ۱۵۷

از لایحه قانونی مجازات صید غیرمجاز از دریای خزر و خلیج فارس (مصوب ۱۳۵۸/۵/۴ شورای انقلاب اسلامی ایران) ۱۵۸

از قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۴/۷/۱۴ مجلس شورای اسلامی) ۱۶۱

فصل پنجم: محیط زیست و حفظ نباتات ۱۶۷

از قانون حفظ نباتات (مصوب ۱۳۴۷/۲/۱۲ مجلس شورای ملی) ۱۶۹

آئین نامه اجرایی قانون حفظ نباتات (مصوب ۱۳۴۷/۲/۱۸ هیئت وزیران) ۱۷۴

فصل ششم: محیط زیست، آب و آبخیزداری ۱۹۵

از قانون توزیع عادلانه آب (مصوب سال ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی) ۱۹۷

از قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه های مرزی (مصوب ۱۳۶۲/۵/۱۸ مجلس شورای اسلامی) ۲۰۱

از قانون تشکیل شورایی عالی اقیانوس شناسی کشور (مصوب ۱۳۷۰/۵/۲۰ مجلس شورای اسلامی) ۲۰۲

از قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان (مصوب ۱۳۷۲/۱/۳۱ مجلس شورای اسلامی) ۲۰۵

آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب (مصوب ۱۳۷۳/۳/۱۶ هیأت وزیران) ۲۱۰

آئین نامه نحوه وصول عوارض به تناسب شدت آلودگی از کلیه واحدهایی که فاضلاب آنها موجب آلودگی آبهای سطحی و زیر زمینی می شود (مصوب

۲۱۷..... هیأت وزیران) ۱۳۷۳/۱۰/۲۸

قانون تسریع در برقی کردن موتور چاههای کشاورزی (مصوب ۱۳۷۸/۳/۱۹

مجلس شورای اسلامی)..... ۲۱۹

از آئین نامه نحوه تعیین حد بستر و حریم رودخانه ها و انهار و مسیل ها و

مرداب ها و برکه های طبیعی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ هیأت وزیران)..... ۲۲۱

قانون تسهیل برقی کردن چاه های کشاورزی (مصوب ۱۳۸۰/۷/۲۹ مجلس شورای

اسلامی)..... ۲۲۹

آئین نامه تشکیل شورای حفاظت کیفی رودخانه کارون (مصوب ۱۳۸۱/۴/۲۴

هیأت وزیران)..... ۲۳۲

راهبردهای توسعه بلند مدت منابع آب کشور (مصوب ۱۳۸۲/۷/۲۷ هیأت

وزیران)..... ۲۳۴

تصویب نامه در مورد برنامه جلوگیری و کاهش آلودگی رودخانه های مهم استان

(مصوب ۱۳۸۲/۸/۱۱ هیأت وزیران)..... ۲۳۷

فصل هفتم: محیط زیست و مقررات برنامه ای..... ۲۳۹

از قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(مصوب ۱۳۷۳/۹/۲۰ مجلس شورای اسلامی)..... ۲۴۱

از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی)..... ۲۴۳

از آئین نامه اجرایی ماده (۶۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۵/۳۱ هیأت وزیران)..... ۲۵۰

از آئین نامه اجرایی ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۹/۲۷ هیأت وزیران)..... ۲۵۱

آئین نامه اجرایی تبصره (۱) ماده (۱۰۶) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۱۲ هیأت

وزیران)..... ۲۵۲

از راهکارهای اجرایی حوزه های بخشی قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۲۱ هیأت

وزیران)..... ۲۵۶

آیین نامه اجرایی بند (ب) ماده (۱۰۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۲۵ هیأت

وزیران)..... ۲۶۰

آیین نامه اجرایی بند (ج) ماده (۱۰۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۲۷ هیأت وزیران)..... ۲۶۳

آیین نامه اجرایی ماده (۱۳۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۲۷ هیأت وزیران)..... ۲۶۸

« آیین نامه اجرایی بند (الف) ماده (۱۰۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران » (مورخ ۱۳۸۰ /۵/۲۲ هیأت

وزیران)..... ۲۷۰

از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ مجلس شورای اسلامی)..... ۲۷۴

فصل هشتم: محیط زیست، سموم و پسماندها ۲۸۹

آیین نامه حفاظت فنی و بهداشتی در کارهای کشاورزی مربوط به مصرف سموم دفع آفات نباتی (مصوب ۱۳۶۳/۳/۳ شورای عالی کار کشاورزی)..... ۲۹۱

از آیین نامه اجرایی کنترل و نظارت بهداشتی بر سموم و مواد شیمیایی (مصوب ۱۳۷۸/۶/۱۶ هیأت وزیران)..... ۳۰۲

« قانون مدیریت پسماندها » (مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی) ... ۳۰۵

آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها (مصوب ۱۳۸۴/۵/۵ هیأت وزیران)..... ۳۱۳

- فصل نهم: محیط زیست و مقررات بین‌المللی ۳۲۳
- قانون راجع به اجازه عضویت دانشگاه تهران در کمیسیون بین‌المللی مبارزه با آفات از راه زیست‌شناسی (بیولوژی) (مصوب ۱۳۳۸/۱۰/۱۵ مجلس سنا) ۳۲۵
- از قانون الحاق دولت شاهنشاهی ایران به کنوانسیون بین‌المللی حفظ نباتات (مصوب ۱۳۵۱/۴/۷ مجلس شورای ملی) ۳۲۶
- «از قانون موافقتنامه تأسیس مرکز بین‌المللی تحقیقات کشاورزی در مناطق خشک بین دولت شاهنشاهی ایران و مرکز بین‌المللی تحقیقات برای توسعه» (مصوب ۱۳۵۶/۶/۶ مجلس شورای ملی) ۳۲۷
- از قانون راجع به کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری درباره حمایت و توسعه محیط زیست دریایی و نواحی ساحلی و پروتکل مربوط به مبارزه با آلودگی ناشی از نفت و سایر مواد مضره در موارد اضطراری (مصوب ۱۳۵۸/۹/۲۱ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران) ۳۲۸
- «از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اصلاحی کنوانسیون مربوط به تالابهای مهم بین‌المللی بویژه تالابهای زیستگاه پرندگان آبی (کنوانسیون رامسر)» (مصوب ۱۳۶۴/۳/۱۴ مجلس شورای اسلامی) ۳۲۹
- از قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی (مصوب ۱۳۷۰/۱/۳۰ مجلس شورای اسلامی) ۳۳۰
- از قانون اجازه عضویت جمهوری اسلامی ایران در کنوانسیون بازل در باره کنترل انتقالات برون مرزی زاید زیان بخش و دفع آنها (مصوب ۱۳۷۱/۶/۳۱ مجلس شورای اسلامی) ۳۳۲
- از قانون پروتکل راجع به حمایت محیط زیست دریایی در برابر منابع آلودگی مستقر در خشکی (مصوب ۱۳۷۱/۱۲/۹ مجلس شورای اسلامی) ۳۳۵
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون تغییرات آب و هوایی (مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس شورای اسلامی) ۳۳۶

- « از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون تنوع زیستی »
 (مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۴۱
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون جلوگیری از آلودگی دریایی ناشی از دفع مواد زاید و دیگر مواد (مصوب ۱۳۷۵/۶/۲۵ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۴۴
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای بیابانزدایی در کشورهایی که به طور جدی با خشکسالی و بیابان زایی مواجه می‌باشند به ویژه در آفریقا (مصوب ۱۳۷۵/۱۰/۱۱ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۴۶
- از قانون الحاق به پروتکل مربوط به مداخله در دریاهاى آزاد در صورت بروز آلودگی ناشی از موادی غیر از نفت مصوب ۱۳۵۲ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۳ میلادی (مصوب ۱۳۷۵/۱۱/۷ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۰
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی (مصوب ۱۳۷۶/۴/۲۹ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۱
- از قانون تصویب پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در دریا (مصوب ۱۳۸۰/۱/۱۹ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۴
- از قانون پذیرش موافقتنامه تأسیس کمیسیون منطقه‌ای برای ماهیگیری (مصوب ۱۳۸۰/۵/۱۳ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۶
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل ۱۹۷۸ مربوط به کنوانسیون بین‌المللی ۱۹۷۳ جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها (مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۲۶ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۷
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل ایمنی زیستی (مصوب ۱۳۸۲/۵/۲۹ مجلس شورای اسلامی)..... ۳۵۸
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون روتردام درمورد

- آئین اعلام رضایت قبلی برای برخی مواد شیمیائی و سموم دفع آفات خطرناک در تجارت بین‌المللی (مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳ مجلس شورای اسلامی) ۳۶۵
- از قانون کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر (مصوب ۱۳۸۴/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی) ۳۶۸
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون استکهلم درخصوص آلاینده‌های آلی پایدار (مصوب ۱۳۸۴/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی) ۳۷۰
- از قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده بین‌المللی ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی (مصوب ۱۳۸۴/۴/۵ مجلس شورای اسلامی) ۳۷۴
- فصل دهم: محیط زیست و سایر موضوعات** ۳۷۹
- از قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران (مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ مجلس شورای ملی) ۳۸۱
- از آئین‌نامه اجرایی تبصره ۶۶ قانون بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور (مصوب ۱۳۶۳/۵/۲۶ هیأت وزیران) ۳۸۳
- از آئین‌نامه اجرایی ماده واحده قانون تشکیل کمیته ملی کاهش اثرات بلایای طبیعی (مصوب ۱۳۷۲/۳/۲۶ هیأت وزیران) ۳۸۴
- از قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب (مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸ مجلس شورای اسلامی) ۳۸۵
- از قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ مجلس شورای اسلامی) ۳۸۶
- از قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۰/۴/۳ مجلس شورای اسلامی) ۳۹۰
- تصویب نامه راجع به وجوه پرداختی بلاعوض اشخاص حقیقی و حقوقی به نام مرکز ملی تحقیقات مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی (مصوب ۱۳۸۰/۴/۱۳ هیأت وزیران) ۳۹۱
- از قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ مجلس

شورای اسلامی) _____ ۳۹۲
از قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده
(۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی
ایران (مصوب ۱۳۸۲/۵/۲۶ مجلس شورای اسلامی) _____ ۳۹۸

www.ketab.ir

پیشگفتار

منابع طبیعی از مواهب الهی است که به بشر ارزانی شده است ولیکن در عصر حاضر، نحوه استفاده بشر از این مواهب الهی، بصورت مسئله ای مهم بصورت مسئله مهم برای ادامه حیات مطلوب برای جوامع مختلف بشری در آمده است. آلودگی های زیست محیطی و تخریب منابع پایه تولید (خاک، آب، هوا و تنوع زیستی)، روند افزایشی خطرناکی را در سطح جهانی طی می کند. در سطح ملی و هم در سطح بین المللی نیاز به حفاظت از محیط زیست از نگرانی های اجتماعی مهم در دو دهه اخیر بوده است. نحوه برخورد یک جامعه با منابع پایه و طبیعت، بیانگر دیدگاه آن نسبت به آینده است. همزمان، تفاوت های اقلیمی، فرهنگی و توسعه اقتصادی بین مناطق مختلف نیز، بر نحوه رفتار با منابع پایه تاثیر گذار هستند.

پس از گذشت حدود سه دهه از توجه جهانی به مباحث توسعه پایدار، هم اکنون، بسیاری از دول دنیا برنامه های کلان توسعه خود را بر اساس مبانی و مولفه های پایداری، یعنی پویایی اقتصادی، عدالت اجتماعی، تناسب فناوری و حفاظت از محیط زیست، تدوین می نمایند. ایجاد و ارتقاء امنیت غذایی از چالش های مهم دولت ها محسوب می شود. نیل به این مهم، رویکرد توسعه پایدار را با تاکید بر کشاورزی پایدار، در جامعه الزامی می سازد. علاوه بر امنیت غذایی، دیگر اهداف مهم کشاورزی پایدار، رفع فقر و محرومیت از جوامع روستایی، ایجاد

اشتغال، پایدار در تولید محصولات غذایی و ارتقاء کیفیت آنها، حفظ و ارتقاء کیفیت و سلامت منابع پایه تولید و منابع طبیعی است.

همانطور که گفته شد، حفظ محیط زیست از مبانی کشاورزی پایدار و در حقیقت توسعه پایدار در کلیه بخشهای اقتصادی جامعه است. کاهش تخریب و آلودگی منابع پایه تولید و حفظ و ارتقاء سلامت آنها، از مباحث عمده در مقوله حفاظت از محیط زیست می‌باشند. تخریب و آلودگی محیط زیست و بهره‌برداری بی‌رویه از منابع پایه تولید، کاهش فرصتهای نسل آینده، کاهش سلامتی جوامع نسلهای حاضر و آینده، افزایش فقر و کاهش کیفیت زندگی نسلهای کنونی و آتی را در پی خواهد داشت.

آغاز قرن بیست و یکم، با بسط و توسعه سریع فناوری‌های باصطلاح پیشرفته و بهره‌برداری بی‌رویه و صرفاً اقتصادی محور انسان از طبیعت و منابع پایه تولید، همراه است. توسعه اقتصادی، بدون حفاظت از منابع پایه تولید هرگز پایدار نخواهد ماند، و رشد آن باید با روند تجدیدپذیری طبیعت و منابع پایه همگام باشد. انتخاب فناوری‌های سازگار با محیط زیست یا فناوری‌های پاک، آموزش و فرهنگ‌سازی در میان آحاد مختلف جامعه و نهایتاً وضع قوانین زیست محیطی، رویکردهای نیل به اهداف مهم حفاظت از محیط زیست می‌باشند. در حقیقت، دسترسی به منابع پایه و بهره‌برداری از آنها، چه توسط بخش خصوصی یا دولتی، نیازمند ارزیابی و تعیین نیازها در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی است. قانون، اصول توافقی انسان در محیط و اجتماع است که سبب تسهیل در امور اجتماعی و روابط بین انسانها می‌شود. رویکرد سازمان ملل متحد و دیگر سازمانهای بین‌المللی، مانند فائو، در جهت توسعه پایدار کشاورزی و اهمیت و نقش آن در حفظ منابع پایه می‌باشد. معاهدات و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی متعدد از قبیل کنفرانس ریو، تاکید ویژه‌ای در خصوص حفظ محیط زیست و توسعه پایدار در اکثر کشورها داشته‌اند. جمهوری اسلامی ایران نیز بطور فعال در این کنوانسیونها و

معاهدات شرکت داشته، و جزو کشورهای پیشرو در این زمینه محسوب می‌شود. کتاب حاضر گردآورنده گزیده‌ای از مهمترین قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با مباحث مختلف زیست محیطی و توسعه پایدار کشاورزی می‌باشد. هدف از این کار، ارتقاء آگاهی اجتماعی و حقوقی آحاد مردم کشور، بویژه سیاست‌گذاران، تصمیم‌گیران، متخصصین محیط زیست، دانش پژوهان و بهره‌برداران کشاورزی فعال در امور زیست محیطی، در زمینه حفظ محیط زیست می‌باشد. مجموعه حاضر مشتمل بر ده فصل می‌باشد، که هر فصل حاوی قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های مرتبط با موضوعات مختلف زیست محیطی است. جهت سهولت در دسترسی به قوانین زیست محیطی و جستجوی قوانین مورد نظر، همچنین این مجموعه به شکل یک نرم‌افزار برای کاربرد با رایانه تدوین شده است. نرم‌افزار مزبور، پس از نصب در سیستم ویندوز، متن کامل سرفصلهای کتاب، ایندکس قوانین و امکان جستجوی قوانین را برای کاربر فراهم می‌سازد.

این مجموعه توسط آقایان حجت‌خادمی از موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذرنهال و غلامرضا معتمدی مشاور معاون توسعه منابع انسانی و امور مجلس و سرپرست سابق اداره کل امور مجلس وزارت جهاد کشاورزی گردآوری و تدوین گردیده، که بدین وسیله از زحمات و تلاشهای ایشان قدردانی می‌گردد. همچنین، از زحمات و همکاری‌های آقایان دکتر نیما پورنگ، مهندس غلامرضا میرکی و مهندس همایون فحیم احمدی از دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی وزارت جهاد سازندگی، در تدوین چارچوب و ویرایش تخصصی متن کتاب سپاسگزاری می‌شود.

دکتر غلامرضا امینی رنجبر

مشاور وزیر و مدیرکل دفتر

محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

مقدمه:

نیل به توسعه مستلزم طی فرآیندی چند بعدی است که نتیجه آن بهبود مستمر و گسترده در کلیه شاخص‌های حیات بشری و کاهش فقر و بیکاری می‌باشد. بی‌تردید در این میان بخش کشاورزی به دلیل نقش آن در توسعه و رشد اقتصادی کشور واجد اهمیت فوق‌العاده‌ای است. در عین حال این بخش آمیختگی و پیوند تنگانی با محیط زیست دارد. امروزه بهره‌برداری مسئولانه از منابع و رعایت ملاحظات زیست محیطی سرلوحه فعالیت‌ها و اقدامات دولت‌ها قرار گرفته است و علت این امر را باید در تعهد دولت‌ها به تأمین امنیت غذایی در جوامع خود جستجو نمود. در حقیقت این مهم از حوزه یک تعهد اخلاقی فراتر رفته و به عنوان یک هنجار و قاعده عمومی به مبنای حقوقی تعهدات دولت‌ها در مقابل اتباع خویش و نیز در مقابل سایر اعضای جامعه بین‌المللی مبدل گشته است.

در واقع شرط لازم برای نیل به امنیت غذایی، ثبات در تولید، عرضه و تجارت محصولات کشاورزی می‌باشد و بی‌گمان نهاده‌ها نمودن این ثبات در گرو پایداری عوامل تولید به ویژه منابع طبیعی بوده و توسعه مبتنی بر حفظ محیط زیست و منابع طبیعی توسعه‌ای پویا خواهد بود. توجه به منافع ناشی از سیاست‌گذاری مناسب و مدیریت صحیح تولید در بخش کشاورزی می‌تواند کمک شایانی به کاهش آسیب‌های زیست محیطی نموده و گام بلندی جهت حفاظت دراز مدت و بهره‌برداری از منابع موجود در محیط زیست باشد. در عین حال تعیین چگونگی کاهش این آسیب‌ها و نیز شیوه‌های حفاظت به منظور برخورداری از منافع پیش گفته و مقابله با چالش‌های فراروی بخش کشاورزی بر عهده اهل فن و متخصصان علوم کشاورزی می‌باشد. در این راستا علم حقوق نقش اساسی در قاعده‌مند نمودن نتایج یافته‌های محققان و متخصصان این حوزه بر عهده داشته و می‌تواند با وضع قواعد ناظر بر رفتارهای اجتماعی انسان‌ها، نقش اساسی در جلوگیری از بروز و وقوع خسارت‌های زیست محیطی ناشی از فعالیت‌های بشری ایفاء نماید.

تدوین کنندگان قانون اساسی ضمن درک صحیح این مهم، با تخصیص اصل (۵۰) قانون اساسی به موضوع محیط زیست، رعایت مسائل زیست محیطی را به عنوان یک وظیفه عمومی تلقی نموده‌اند. بنابراین کلیه قوانین و مقررات کشور و به ویژه قوانین و مقررات بخش کشاورزی را باید در پرتو این اصل تفسیر نمود. لیکن برخی از قواعد حقوقی جاری در بخش کشاورزی ارتباطی تنگاتنگ با موضوع حفاظت از محیط زیست داشته و این دسته از قواعد را باید در زمره قوانینی دانست که مجری آن متولیان بخش کشاورزی هستند. این مجموعه با در نظر گرفتن این مهم تلاش نموده است ضمن گردآوری اینگونه قوانین و مقررات و انتشار آنان به شیوه جدید، امکان استفاده مسوولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران در بخش کشاورزی، قضات محترم، اساتید گرامی، دانش پژوهان و عموم مردم را فراهم آورد. امید است این خدمت هرچند ناچیز مورد قبول حق تعالی قرار گیرد.

در تدوین این مجموعه سعی بر آن بوده است که با تقسیم موضوعی قوانین و مقررات امکان دستیابی به متون مورد نظر تسهیل شود. در عین حال آئین‌نامه‌ها و آراء قضایی مرتبط با این مقررات به صورتی پیوسته درج شده‌اند. همچنین در پانویس‌ها، متن اصلاحات بعدی قوانین درج شده است تا نهایت امانت مراعات و قوانین مذکور از جهت تاریخ تحولات نیز قابل استناد و بهره‌برداری باشند تا ضمن قابلیت استفاده برای صاحب‌نظران، کمکی موثر برای اهل تحقیق در گستره وسیع تحقیق در منابع قانونی باشد.

انتظار دارد عموم استفاده کنندگان از مجموعه به ویژه جامعه حقوقی کشور با ارائه نظریات، انتقادات و پیشنهادات خویش ما را در ادامه راه و اعتلای هرچه بیشتر مجموعه حاضر یاری فرمایند.